

VALORILE SPIRITUALE – PILON AL EXISTENȚEI UMANE

Maria Ciocanu-Cotorobai
Dr., conf. universitar USEM

Omul pe tot parcursul vieții se află atât în lumea valorilor, cât și a pseudovalorilor. El se află permanent în situația de a alege binele din tumultul vieții, frumosul din tot ce este caraghios, adevărul din multitudinea de înfățișări ale minciunii, dreptatea din torentul de nedreptăți, valorile reale dintre cele false.

Valorile spirituale reprezintă un subsistem al valorilor omului contemporan și al societății. În această comunicare ne vom referi la o valoare care, conform părerii noastre, constituie esența valorilor spirituale – identitatea național-spirituală.

Sușținem părerea că valorile exprimă nu numai cerințele și spiritul epocii, dar și „viața sufletească și sentimentele etnice din rândurile căreia s-a format masa inșilor” (13, 93). Insul însă se formează pe parcursul timpului. Insul își edifică el însuși propria identitate. Elementele principale de construcție, după Martin Heideger, sunt gândirea și limba. „Limba este cea mai delicată și cea mai importantă... În măsura în care esența noastră este instituită în limbă, noi locuim în eveniment” (10, 17). Identitatea este, conform ideilor lui Heideger, „trăsătura fundamentală în ființă” (10, 18). Deci, lipsa acestei trăsături ar face omul văduvit de ființa proprie ori ar deveni marionetă; iată de ce criza identității omului poate fi privită în calitate de desfășurare a „Eului” propriu.

Viața întotdeauna l-a pus pe om la încercare. Sub presiunea statului totalitar mulți au renunțat la identitatea lor națională. Identitatea, de fapt, și în prezent urmează să fie supusă diferitor pericole, printre care este numită și economia de piață. Erich Fromm menționa că la întrebarea „Cine sunt?” se răspundea: „Eu sunt acel, pe care îl doriți dumnevoastră” (1,8). Prin urmare, omul deseori nu rezistă încercărilor vieții, el își pierde poziția și individualitatea național-spirituală, devenind un om care răspunde la cererea mediului. Dacă mediul cere oameni conformiști, unii se grăbesc să se conformeze total, sacrificându-și identitatea. Iată de ce revenirea la identitate este un proces continuu, stabil (7). De fapt, pentru unii problema identității nu mai există nici în prezent, pentru că ei se conduc de principiul „*ubi bene, ibi patria*” (unde e bine, acolo e patria). Ei nu mai țin nici la vatra strămoșească, nici la limba națională. Pierzându-și sub influența timpului identitatea, ei nu prea pot înțelege cam de ce alții luptă pentru ocrotirea identității spirituale, exponentul căreia este limba națională. Lor o să le fie foarte greu să revină spre axa firească, care este identitatea național-spirituală. Am putea spune că revenirea la identitate este un proces undulatoriu. Valul intereselor, tendințelor de a cuprinde tot ce se referă la identitatea național-spirituală, ba crește, ba descrește. Asupra intensității mișcării influențază, în

primul rând, cei care sunt la putere. Ei produc asupra populației experimente socio-psihologice, încercându-i rezistența. Rezistența este slabă după înnoirea timpului. Ea răspunde provocărilor prin proteste sociale.

Capacitatea omului de a-și analiza observațiile asupra situațiilor ce țin de identitatea național-spirituală este acel „*perpetuum mobile*” pe care se bazează această mișcare”. În cazul Republicii Moldova trebuie de ținut cont că:

a) În timpul sovietic limba rusă nu era declarată drept limbă de stat, dar corespondența cu instanțele superioare se făcea exclusiv în limba rusă. Din această cauză în serviciul public erau acceptați numai cei care o cunoșteau. Oricum, băștinașii nu protestau.

b) Actualmente limba moldovenească (română) este de stat, iar limbii ruse i s-a oferit statutul de limbă de comunicare. Astfel, documentele oficiale apar nu doar în limba română, ci concomitent și în limba rusă (în acest sens nu s-au produs schimbări) în Parlament oricum se vorbește în aceste două limbi.

c) Aici, sub ochii marilor puteri, continuă experimentul social în privința limbilor. În pretinsa „Republică transnistreană” sunt declarate drept oficiale trei limbi – rusa, moldoveneasca și ucraineana. În practică însă, acest statut este rezervat doar limbii ruse. Iată de ce intelectualitatea, care se simte responsabilă de viața spirituală a națiunii titulare, nu dorește să poarte vina (3, 36-40) transnistrișării Republicii Moldova, cu atât mai mult, că de fiecare dată când se organizează alegerile apar inițiative de a-i oferi limbii ruse statut de limbă de stat. Inițiatorii, nedorind să sesizeze momentul că nu limba rusă are nevoie de ocrotire și promovare (ea este puternică nu numai în țara de origine), ci limba autohtonilor, pe care, de exemplu, în Transnistria deja mulți nu o cunosc, fiind asimilați. De fapt, această inițiativă este susținută de alolingvi, care ezită de a învăța limba română. Sociologul Eugeniu Speranția menționa că „valorile trebuie să îndeplinească legături între subiecți și, prin urmare, trebuie să circule” (17, 46). Posibilitatea de a circula este asigurată limbii ruse, arealul de circulație a limbii române este restrâns și se va îngusta și mai mult ca urmare a inițiativelor unor politicieni și va deveni iarăși o limbă a bucătăriei, precum a fost în perioada sovietică.

Pentru ca viața cotidiană a omului să nu fie o stare de război, după cum o califică Francis Bacon, guvernării n-ar trebui să excite punctele vulnerabile ale identității naționale, ci să micșoreze sensibilitatea cu remedii echilibrate. Totodată, clasa politică deseori nu ia în considerație faptul că, cu cât presiunea directă ori indirectă asupra identității național-spirituale este mai mare, cu atât mișcarea socială este mai puternică. Această legitate poate fi observată după acțiunile sociale care au avut loc în societatea noastră: organizarea întâlnirilor PPCD și ale altor partide cu alegătorii pentru a reflecta problema salvării identității național-spirituale; adresarea intelectualității către conducerea de vârf

a Republicii Moldova (16); lansarea mesajelor de susținere a comunităților românești din occident (8) și alte acțiuni.

Cineva poate specula pe sentimentul de identitate național-spirituală, susținând că a lupta în propria țară pentru dreptate ar însemna extremism național. Această judecată este incorectă, deoarece actorii sociali luptă nu împotriva statutului existent al limbii ruse ca limbă de comunicare, ci împotriva deformării de mai departe a identității spirituale prin blocarea arealului de răspândire a limbii române. Dacă naționalismul în bunul sens al cuvântului poate fi privit în calitate de „afirmare creatoare a ființei și geniului uman” (5, 112), apoi identitatea național-spirituală exprimă naționalul prin crearea de valori spirituale, prin limbă și limbaj elevat, prin datini și tradiții.

Cunoscutul sociolog Erich Fromm sublinia, că o să vină timpul, când individul nu va interioriza cerințele exterioare lui, lansate de mediu, dar are să exprime acele aspirații care îi reprezintă individualitatea, „Eul” propriu (15, 47). Timpul a venit. Timpul are un caracter controversat. Pe de o parte, există o tendință de globalizare în toate domeniile vieții sociale, inclusiv în domeniul spiritual. Pe de altă parte, se manifestă o tendință de întoarcere cu fața spre identitatea național-spirituală a popoarelor, o revenire la ea. Suntem de acord cu părerea lui Koitiro Matsuura (ex-director general al UNSCO) care susținea, că tendința de globalizare a universului uman nu trebuie să unifice culturile ori să rămână o cultură, ci să contribuie la îmbogățirea reciprocă (14, 3). Prin urmare, identitatea național-spirituală exprimă cultura poporului, iar după apreciere lui Lucian Blaga „cultura fiecărui popor, matricea sa, profilul său spiritual reprezintă o realitate incontestabilă, rod al dezvoltării sale istorice și sociale deosebite de a altor popoare și totdeauna în context cu ele” (2, IX). Ceea ce exprimă și realitatea noastră și nu numai. Nursultan Nazarbaev este de părere că un model de dezvoltare pentru toate diasporele naționale ar fi păstrarea „Eului” național și a patriotismului față de țara în care ele locuiesc, „orice altă formă este nocivă” (9, 137). Prin urmare, dezvoltarea „Eului” național ucrainean, rus, bulgar, găgăuz etc. poate evolua în baza limbii și tradiției acestor popoare. Însă integrarea socială a altor etnii în structura organică a etniei titulare poate să se producă eficient numai prin cunoașterea limbii acestei etnii. De altfel, la fel cum moldovenii, dorind să fie mai aproape și să interacționeze cu alolingvii din spațiul locuit în comun, învață limbile reprezentanților celorlalte etnii: rusă, ucraineană, bulgară etc. De fapt, aceasta este încă o acțiune socială pozitivă, încă un stereotip de a fi al moldovenilor-români de la noi.

Cercetătorii din România au realizat o investigație ce ține de identitatea românilor. Printre cele pozitive sunt numite: ospitalitatea, inteligența, cinstea, patriotismul, prietenia, răbdarea etc. Printre cele negative vom numi aici dezbinarea, credulitatea, lașitatea (4, 17) – stereotipuri non valorice caracteristice, după observările noastre, și pentru moldovenii-români de la noi.

Ele împiedică foarte mult la dezvoltarea identității național-spirituale. Aceste stereotipuri nonvalorice ar putea fi cel puțin parțial estompeate în viitor dacă asupra lor își va concentra atenția, puterea politică, societatea și sistemul ei de instruire.

În concluzie, remarcăm că am realizat o încercare modestă de a aborda această valoare importantă – identitatea național-spirituală, pe care o considerăm punctul de plecare spre o dezvoltare multilaterală a personalității.

Referințe bibliografice

1. Anciferova L.I. Sposobnost' licnosti k deformacii svoego soznanija// Psihologiceskij zurnal. – 1999. – Nr.1-2.
2. Blaga Lucian. Trilogia culturii.- București, 1969.
3. Cheianu Constantin. Vina intelectualilor în posttotalitarism // Sud-Est.- 2000
4. Chelcea Septimiu. Stereotipurile și reprezentarea socială a identității naționale // Psihologia.-2000.-Nr. 5-6.
5. Codrescu Răzvan. Spiritul dreptei. Între tradiție și actualitate.- București,1997.
6. Dabu Romulus. Altfel despre continuitate și cultură.,1995.
7. Ghimpu Gheorghe. Conștiința națională a românilor moldoveni.- Chișinău, 1999
8. Frați români // Literatura și arta.- 2002.- Nr.6-7.
9. Nazarbaev Nursultan. În torentul istoriei.- Chișinău, 2001.
10. Heideger Martin. Principiul identității.- București, 1991.
11. Le Bon Gustav. Opiniile și credințele.- București, 1996.
12. Limitele puterii.- 1994.
13. Maciu Mircea. Știința valorilor în spațiul românesc.- București,1995.
14. Matsuura Koichiro. Globalizacia eto takze kul'turnyj process //Mezduнародnaja zizn'. Problemy... – 2000. – Nr.8-9.
15. Murolat'ev A.A. Social'naja filosofija. Celovek i vremja // Social'nye gumanitarnye znanija. – 1999. – Nr.2.
16. Președintelui Republicii Moldova Vladimir Voronin, Președintelui Parlamentului Eugenia Ostapciuc, Primului Ministru al Republicii Moldova Vasile Tarlev. Memoriu // Literatura și Arta. – 2002. – Nr.6.
17. Tanco Teodor. Sociologul Eugeniu Speranția. – Cluj-Napoca, 1993.